

ZEVENTIENDE HOOFDSTUK.

ARME MARTELAAR.

In stomme droefheid, den dood in het hart, stapt Melchior Quarteer met zijn verslagen gezellen den weg naar Willebroeck op. Daar hoopte men zich bij het leger van Rollier te voegen. Melchior liep alleen bezijden den weg. Hij gevoelde dat er argwaan rond hem heerschte. Het ongeluk naakt den mensch dikwerf onrechtvaardig, en de rampen, die alleen aan het noodlot of aan een fataal samentreffen van omstandigheden moeten gerekend worden, rekent hij dan personen toe. Achter de mannen volgde een groep vrouwen met kinderen, verkleumd van koude en koortsig van schrik en honger. Reeds had de dood zijn koude bleekheid gelegd op de vale gezichtjes; blauwe randen omkransden de oogjes, die droevig in den hemel staarden.

En er volgden andere moeders, nog neerslachtiger, nog bedrukter dan de eerste; als Rachel beweenden zij hare kinderen, omdat ze niet meer waren. Want den afgeloopen nacht werden er gruwelen gepleegd, in staat om de haren in enkele uren te doen vergrijzen.

— Waar ligt uw geld? schreeuwden de woeste Sanskulotten, en als de aangeduide som de schraapzucht der moordenaars niet kon voldoen of de vroegere afpersingen en de armoede van den winter reeds de laatste spaarpenningen weghaalden, rukten de geveleschde duivels de zuigelingen van moeders borst en wierpen de arme schepseltjes dood tegen den grond.

Dit waren voor Vlaanderen de weldaden van de Fransche revolutie. Tusschen den beklagenswaardigen troep hinkt en strompelt er een man voort met onheilspellenden blik en een spotlach op de dunne lippen. Hij had zich bij een groep jongelingen van achttien tot vijf-en-twintig jaar aangesloten. De stilte scheen op hem te wegen; er was te veel venijn in dit schrale, misvormde lichaam, dan dat hij het kon inhouden.

— Gij gaat zoo snel, vrienden, zeide hij.

Niemand antwoordde; als vee, dat men naar de slachbank brengt, zonder gedachten haast, met strakke randsblikken, vervolgden allen hun weg.

— Zoo rap niet, jongens, zoo rap niet, hernam de dwerg, of ik kan u niet meer volgen.

— Blijf dan maar achter, Kromme, viel het brutaal en onmeêdoogend uit den mond van een zwaren brouwersgast, geschouderd als een reus, met een gang als het heien van een schip en met een norsch gelaat.

— Zoo, Wannes, dan zoudt ge mij achterlaten? piepte de stem van Tist Driessens.

— Met veel genoeg.

— Mij, een armen, gebrekkigen jongen! Als de Franschen ons nazetten, verdrinken ze mij in een sloot.

— Daar zou niemand spijt van hebben, Kromme, 't zou goed besteed zijn.

— Ja, ziet ge wel, Tist wordt veracht, Tist wordt gehoond; men wenscht Tist een ongeluk, en nochtans, hadde men zijn raad gevolgd... hé, hé, we zouden hier niet als dompelaars langs de groote baan dwalen.

— Wat zoudt gi raad geven? voegde de brouwersgast hem toe.

— En waarom niet, Wannes? Heeft men niet altijd gezegd dat Tist Driessens er meer van weet dan twintig anderen? Tist ziet wel wat er gebeurt, en toch zal hij maar zwijgen. Zwijgen, Tist, zwijgen dat ge barst, jongen. Gij ziet den afgrond, waarin men loopt, maar al gij hem aanwijst, zult gi uitgescholden en mishandeld worden. Maar eer er acht dagen voorbij zijn, zal het liedje veranderen, dan zal het zijn: Tist, gi wist het, waarom hebt gi ons niet verwitigd? Gij zaagt klaar, Tist, waarom spraakt gi niet?... Hé, hé, spreek maar, als men u in een sloot zou willen smoren.

De schelm wist altijd die eenvoudige borsten te treffen. De jongelingen schenen uit hun stroeve stilzwijgendheid te ontwaken. De hoofden werden nieuwsgierig naar hem toegekeerd.

— Wat weet gi, Tist? vroeg Wannes.

— Gij gaat zoo rap, jongens, veel te rap. Ge vergeet dat ik een gebrekkige sukkelaar ben. Gijliê zijt kloeke kerels, die er tegen kunt... Snel gaan vermoet mij reeds, want ik ben kort van adem, maar, er nog bij spreken, zou mij onmogelijk zijn.

De Kromme loog; er was misschien niemand zoo verhard tegen den gang als hij, en indien hij van iets stikken moest, zou het van zwijgen wezen, maar niet van spreken. Hij had een andere bedoeling. Vóór hen immers, bezijden den weg, stapte Melchior Quarteer, diep in gedachten verzonken. Die mocht niet hooren wat de schurk te vertellen had. Hij vertraagde den stap, hield de jongelingen achter, zoodat de afstand tusschen den generaal der patriotten en hen grooter werd. Berekend dat zijn woorden niet meer tot Quarteer konden doordringen, begon hij:

— Ziet ge, jongens, ik zal er maar rond voor uit komen, niet waar? Ik zeg, dat hetgeen ons overkomt, niet alleen aan het noodlot moet geweten worden. Er is kwade wil, er is verraad bij.

Velen morden, sommigen vloekten, anderen balden de vuisten.

— En waar verraad wordt gepleegd, is de sl g bij voorbaat verloren.

Dat stemde eenieder toe. Men luisterde nog aandachtiger naar Tist, want hij vertolkte hun aller gevoelens.

— Wij waren sterker dan de Franschen, veel sterker... of is het niet waar?

— De Franschen hebben kanonnen, antwoordde er een.

— De kanonnen hebben ons de nederlaag gegeven, bulderde een ander.

— Neen, hernam de Kromme, want de eerste maal ging Mazingant met zijn kanonnen loopen of gi naamt ze hem af. Ik zeg dat wij verraden zijn.

— Door wien? vroeg de brouwersgast, in razernij opstuiwend.

Driessens blikte voor zich op de baan. Ginds stapte in den nevel Melchior Quarteer's gestalte voort, gansch alleen en als door een ruimte, vol verachting en wrok omringd. Tist vestigde den scherpen blik op den generaal.

— Wie u verraden heeft, jongens?... Ik moet hem u niet noemen, gi kijkt allen naar hem... De verrader stapte daàr... daàr, voor u!

En terwijl hij voortdreef, wees de magere vinger van den lasteraar den edelhartigen Melchior aan. Een algemeen stilzwijgen en de woede, die in de blikken vlamden, waren de welsprekendste uitwerking van die eerlooze woorden.

— Men zei het hem reeds op het kerkplein vóór onze nederlaag. Ik weet niet waar Sierrens, dien ik toch nog vertrouw — maar op wien kan men nog rekenen? — waar Sierrens, zeg ik, het haalde hem te verdedigen. Of was het een leugen, dat hij uit den strijd ging loopen? 't Is toch zonderling ook dat hij nooit gekwetst wordt!... De Sanskulotten moeten hem goed kennen!

Wannes, de brouwersgast, balde zijn zware vuisten.

— Als ik dat wist! bulderde hij.

— Twijfelt gi er aan? vroeg de Kromme spottend.

— Ik kan zoo'n deugniet van Quarteer niet aannemen.

— Ja, vriend, dat valt hard. Gij zijt een brave jongen, doodbraaf, al te braaf... Gij vermoedt geen kwaad... Gij zijt gewoon met rondborstige, eenvoudige menschen om te gaan, en dan wil men niet gemakkelijk aan zooveel boosheid gelooven. Maar ik... heb Quarteer nooit vertrouwd.

— Hij heeft toch den opstand op touw helpen zetten!

— Op touw helpen zetten! Goeie hemel, zeg dat hij er meê begonnen is.

— Nu, ja.

— Die gaarne in troebel water visschen, roeren in de slib. Was Melchior Quarteer niet vrederechter te Boom?

— Ja, hij werd door de Franschen afgezet, omdat hij met de brigands heulde.

— Allemaal opgemaakt werk... Oogenverblindings!

— Hoedat?

— De Franschen lieten ons tamelijk gerust... de mannen van Parijs waakten op ons; eenige veldheeren en oproerlingen wenschten het hier bont te maken. Maar het lam

moest beginnen, opdat de wolf het verscheuren kon. Toen wendde men zich tot een hunner ondergeschikten, een hunner beambten... tot rechter Melchior Quarteer... Nu zijn de poppen aan 't dansen, en wij betalen de gebroken potten.

— Quarteer schijnt toch geen voordeel getrokken te hebben uit... de voorvallen, wierp een der jongelingen op, die redeneerde en zich niet onbesuisd door blinden haat liet meêsleepen.

Driessens grinnikte boosaardig en zei spottend :

— Ge ziet niet verder dan uw neus, jongen.

— Weet gij er meer van?

— Dat begrijpt nu een kind ! Of denkt ge dat Quarteer zoo lomp is als een blinde mol, die in de klem loopt?... Gij begrijpt dat hij onbeschaamd van zijn verraad genieten zal ! De patriotten zouden hem immers loon naar werken geven. Maar ik weet wat er gebeuren zal.

— Wat zal er gebeuren? vroeg de brouwersgast.

— Vandaag of morgen zal men hem aanhouden... misschien later, als hij nog Judaswerk te verrichten heeft. Men zal een sterke legermacht tegen u uitzenden en u geheel vernietigen.

— En Quarteer?

— Die wordt ter dood veroordeeld.

Allen bezagen den ellendeling.

— Uw woorden hangen niet aaneen ! riep Wannes.

— Hi... hi... hi !... Tist ziet dus alleen klaar... Quarteer wordt ter dood veroordeeld, maar men schenkt hem genade... omdat de rust hersteld is, omdat Frankrijk zich edelmoedig wil toonen jegens het Vlaamsche volk... Alles vergeven en vergeven !... De republiek levert er een bewijs van !... Op welke wijze?... Quarteer, de groote patriot, de groote vaderlander, de aanvoerder der brigands, krijgt niet alleen genade voor het leven, maar zijn aangeslagen goederen worden hem teruggeschonken met een brok zwart goed op den koop toe... hij wordt in zijn vroegere bediening hersteld, met verhooging van jaarwedde... hij wordt meester van Boom... En de overgebleven patriotten blijven den verrader genegenheid toedragen en vergeven den Sanskulotten alles ter wille van hun edelmoedigheid en toegeving ; ter wille van het goed, dat aan een der hunnen wordt gedaan... De toer is gespeeld !... Melchior Quarteer blijft een groot, onbesproken man en lacht in zijn vuist met uw domheid !... Hi, hi, hi ! 't is goed bedacht, op mijn woord ! Het plan is overheerlijk... En de Vlamingen zien er geen kwaad in !...

— Dat zal niet gebeuren, zei de brouwersgast somber.

— Dat zal gebeuren, hernam Tist Driessens.

— Daar zal ik een stok voor steken.

— Hé, hé, dat is gauw gezegd ! Quarteer begint lont te rieken... Hij gevoelt dat zijn dubbelzinnigheid aan het licht zal komen... Morgen, misschien heden avond nog, poetst hij de plaat... Zie dat gij hem dan krijgt...

— Zoo hij dat durft, schreeuwde de brouwersgast, zoo hij durft, schiet ik hem neer als een razenden hond.

Die woeste uitval in de droeve stilte van de groep ongelukkigen was de oorzaak, dat allen het hoofd omkeerden. Alleen Melchior Quarteer, wiens hart weende en wegsmolt van smart, ging ongestoord zijns weegs.

— Hij durft niet omkijken, de laffe verrader, fluisterde de Kromme Wannes in het oor.

— Hij moet mij toch wel hooren ! riep deze.

— Hij voelt dat hij ontmaskerd is, Wannes. Pas op... Zie, hij spoedt zich vooruit... hij wil buiten ons bereik geraken ; straks springt hij in het kreupelhout en maakt zich uit de voeten. Slim is hij genoeg.

— Zijn slimheid zal hem niet baten, bij alle duivels ! tierde de opgehitste, onberedeneerde man, Daar zal ik voor zorgen !

En zijn stap verhaastend, haalde hij Melchior in, sloeg de armen overeen en plaatste zich uitdagend voor hem.

— Kerel, gij zult ons niet ontvluchten ! schreeuwde hij.

De generaal ontwaakte als uit een droom. Hij wreef met de hand over het voorhoofd, alsof hij akelige hersenschimmen wilde verdrijven, en bezag den man, zonder hem te begrijpen. Deze beschouwde die bedremmeling als een bekenden's van plichtigheid.

— Wat wilt ge? vroeg de aanvoerder der patriotten kalm, toen hij tot bezinning gekomen was.

— Wat ik wil !... Wat ik wil?... Dat gij ons geen schrede vooruit gaat. Ha, gij meent te ontsnappen, om den prijs van uw verraad op te strijken !... Indien gij vluchten wilt, schiet ik u omver !

Daar rees het wantrouwen weêr als een spook voor hem op...

— Vriend, sprak Melchior bedaard, het ongeluk, dat ons allen treft, bedwelmt uw zinnen. Het zijn onze ergste vijanden, die de oneenigheid onder ons trachten te zaaien. Ben ik niet altijd aan uwe zijde? Heb ik niet alles voor u opgeofferd?

— Gij hebt ons verkocht, schurk, gij hebt een verbond gesloten met den generaal der Sanskulotten ! En nu dat alles voor ons verloren is, wilt gij vluchten...

— Alles verloren, vriend ! Goddank, neen ! Te Willebroeck wacht ons Rollier met zijn troepen. Wij zullen te samen den weerstand inrichten...

— En ons dan overleveren !... Neen, kerel, gij zijt ontmaskerd... En vluchten zult gij niet ! riep de verdwaalde halsstarrig.

— Vluchten ! Waarheen? vroeg Melchior Quarteer met een droeven glimlach. Mijn laatste schuilplaats in in uw midden ; met u zal ik Vlaanderen vrij vechten of in uw rangen den dood vinden. In het graf alleen kan ik nog rust vinden, indien wij bezwijken.

De kalmte der onschuld lag in de stem van den aanvoerder. Zijn woorden waren misschien op het punt nogmaals door te dringen tot de rechtzinnige harten dier buitenjongens, toen de piepende, honende lach van Tist Driessens weerklonk.

— Een graf in onze rangen ! riep hij spottend. Hi, hi, hi ! Dat is goed verzonnen ! Als het schip zinkt, verdwijnen de muizen, en als de kans tegen de patriotten keert, is Melchior Quarteer verdwenen, en vindt men hem terug, verscholen achter driehonderd man !

De verontwaardiging joeg een bos op het voorhoofd van den nobelen man. Eer hij zijn eerste beweging kon onderdrukken, had hij het wanschepsel bij den schouder gegrepen en tilde hem op met krachtige hand.

De Kromme jankte als een laffe hond.

— Ai, ai, ai !... Hij wil mij vermoorden ! Wannes, help mij, help mij !...

— Houd op ! schreeuwde de reus, en zijn logge hand greep Quarteer bij diens kleederen op de borst.

Dat was te veel. Melchior liet den misvormden schurk los die huilend rondhinkte. Daarop rukte hij zich uit de handen van Wannes en plaatste zich vastberaden vóór hem.

— Achteruit ! In de rangen ! beval hij. De krijgsraad zal uw gedrag oordeelen. Gij hebt de hand gelegd op uw aanvoerder.

— En daar staat de doodstraf op ! piepte de Kromme. Ja, al de goeden moeten gefusilleerd worden.

— De doodstraf ! bulderde de brouwersgast. De Krijgsraad ! Wacht, verrader, dat zal ik u betaald zetten.

En gelijk een dulle stier viel hij op Melchior. Deze was kloek en behendig. Hij greep den woestaard om de lenden en nu begon er een vreeselijke worsteling, onder het geschrei van vrouwen en kinderen. De twee tegenstrevers waren elkander waardig. Had Wannes logge spierkracht, Quarteer won het van hem in vlugheid en behendigheid. Als mokers beukten de vuisten op hoofd en borst. De twee Vlamingen, met onversaagdheid en moed bedeed, vochten als leeuwen en de Kromme, de demon van oneenigheid en verraad, huppelde blijmoedig rond de strijders. Wannes, meende hij, zou wel overwinnen ! Melchior hijgde reeds en scheen te zullen bezwijken, doch op dat oogenblik ontving de brouwersgast een vuistslag tusschen de oogen, die hem bedwelmden. Hij schermde nog met de zware armen als molentwieken doelloos in de lucht, doch de aanvoerder nam dit te baat, om hem in de lenden te grijpen, hem op te tillen en tegen den grond te werpen.

— Vrienden ! riep de Kromme, de verrader zal ons ontsnappen. De schelm heeft uw makker vermoord ! Hij zal u allen laten fusilleeren of aan de Sanskulotten overleveren !

De strijd had de gemoederen nog meer aangehitst ; de haat was ontvlamd en moest een uitweg vinden. Tien mannen tegelijk sprongen op Melchior Quarteer en wierpen hem neder.

— Bindt hem ! Bindt hem ! hilde de Kromme. Bindt hem of hij zal ons voor den kop doen schieten !

Slim genoeg, wekte Tist Driessens het instinkt van zelfbehoud bij die lieden op. Nu men zoover gegaan was, moest men voleinden.

— Ja, binden wij hem ! schreeuwden de aanvallers.

En krankzinnig van schrik, voegden de vrouwen hun stem bij die van den kreupele en gilden nog luider :

— Bindt hem ! Bindt hem !

— Bindt hem ! Bindt hem ! weerklonk het in den blanken najaarsnevel en het blinde volk wierp zich op den edelen Vlaming, den grooten strijder.

Melchior Quarteer werd met de handen op den rug naar Willebroeck gebracht. De eerste opwelling van onberedeneerde woede viel spoedig ; er lag nu meer droefheid dan haat in de harten dier brave, misleide lieden. Het geleek een lijkstoet, die over de naakte baan voorbij trok. Eenieder was ingetogen, neerslachtig en nadenkend. Een onuitsprekelijke droefheid omprangde het harte van Melchior Quarteer en over zijn gebruide wangen rolden twee glinsterende tranen.

De brouwersgast was opgestaan en volgde met verbeten wrok, beschaamd over zijn nederlaag. Alleen de Kromme, de afschuwelijke en wangedrochtelijke lasteraar, spotte nog voort en tergde den machtelozen leeuw. Doch zijn woorden vonden geen weerklink meer, en met walg keerden allen hem den rug toe. Zóó kwam de stoet te Willebroeck aan.

Het was een droeve, donkere en winderige herfst dag en uit het grauwe, buiachtige zwerk, dat laag en snel voorbij dreef, gutste bij tusschenpoozen een gure sneeuwregen neder. Uit de kruienen der olmen langs de vaart warrelden de laatste bladeren, die door een geheimzinnige hand over water en velden werden gesprengd.

Willebroeck zag er doodsch uit in de stilte van den vroegen najaarsavond.

In de lage gelagkamer van de *Arend*, waar het donker was onder de zwartberookte balken, verdrongen zich mannen met ernstig gelaat, en zelfs bij de jongsten hadden kommer en ontbering rimpels in het voorhoofd gegroeft. Juist vóór den haard stond een breede tafel, die door twee waskaarsen in koperen kandelaars werd verlicht. Bij hun flauwen, flikkerenden glans, kon men de gelaatstreken onderscheiden der rechters, die achter de tafel hadden plaats genomen. In het midden zat Rollier. Hij was zeer verouderd in de laatste dagen ; zij, die hem in enkele weken niet meer zagen, aarzelden in dien zwijgenden man met grijzende haren, rimpelig voorhoofd en diepliggende oogen den luimigen, levenslustigen jonker te herkennen, die zelfs in de benarde tijden, welke het Vaderland sinds jaren doorspartelde, nog dorpsfeesten inrichtte en kermissen en boogschietingen opvrolijkte. Als naar gewoonte, droeg hij het gestreepte vest met de Oostenrijksche kokarde, wit en rood. Een roode sluier omvatte zijn middel, en daaruit zag men de kolven van twee pistolen steken. De opgetoomde hoed, met bonten pluimbos omverderd, lag voor hem op de tafel.

Rollier overlas papieren bij het licht der kaars. Naast hem zat de onderpastoor Van Camp, wiens vinnige, zwarte oogen nieuwsgierig, oplettend en onderzoekend door de donkere zaal blikten. Van Camp stond op de lijst der duizend zeven-en-zeventig onbeëdigde priesters van het departement der Beide-Nethen, die veroordeeld waren, om naar Cayenne te worden vervoerd.

« Hij had, zegt Van den Berg, als de overgrote meerderheid der Belgische priesters, den eed van haat aan het koninkdom geweigerd, en na het dekreet van den 14 Brumaire, jaar VI (5 November 1797), was hij voortgegaan met in een burgerwoning mis te lezen en aan zieken en stervenden zijn bijstand te verleenen.

» Op zekeren nacht waren de gendarmen in zijne woning gedrongen ; zij vonden wel het nog warme leger, doch het wild was ontsnapt, en in het blauwe schipperswambuis, het flanellen hemd en den vilten hoed, met witten pluimbos, haast niet meer te herkennen ».

Dit kleedsel was priester Van Camp blijven dragen. Aan een groenen gordel had hij daarenboven een sabel ge-

hecht (1) en nu was hij overal op de brandpunten van den oorlog te zien.

Tot de rechters behoorde ook de paardenkoopman Petrus Apers, van Ruysbroeck. Volgens een brief, op 2 November te Mechelen geschreven, was Apers ook in vroegeren tijd kerkmeester te Blaesveld geweest. Wij zullen later zien dat de moedige patriot in den brand van Willebroeck als een held en martelaar stierf, dat hij omkwam met een vijftigtal der zijnen, in twee huizen, waaruit zij vuurden op een detachement der 49^e half-brigade, welke dit dorp onderwierp. Achter de tafel zaten nog Filips Nees, van Puers, wiens vader in 1794 werd doodgeschoten, omdat hij de driekleurige republikeinsche kokarde van de borst eens franschgezinden Vlaming gerukt en vaderlandsche liederen gezongen had.

Op hem rustte bloedwraak ; Nees was dan ook onverbiddelijk en onmeêdoogend voor den vijand van zijn Vlaanderen, voor de moordenaars van zijn vader. Met een wilde razernij wierp hij zich steeds in het heetste van den strijd en, terwijl de dood rond hem waarde, hoorden degenen, die in zijn nabijheid vochten, een dof, maar juichend geluid uit zijne borst opstijgen. Het was alsof hij de schim van zijn vader, met bloedig doorboorde borst, steeds vóór zich zag, en deze hem tot moorden en verdelgen aanspoorde.

O, indien er een vlek kleefte op Melchior Quarteer, zal Nees onverbiddelijk wezen ! Eindelijk was er Sierrens, de Brusselaar, die reeds te Bornhem de conscripts tot opstand aanvuurde. Die mannen waren de rechters.

Vóór de tafel bleef er een ruimte over, waar een houten stoel stond... Deze was ledig !... Hij wachtte den beschuldigde.

Op den mantel van den breeden schoorsteen, juist boven het hoofd van Rollier, stond een groot kruisbeeld met een witten pleisteren Kristus.

— Ze komen !

Men hoort een stem aan de voordeur... Onmiddellijk houdt het gefluister op en wordt het indrukwekkend stil. De deur gaat open... Buiten is het reeds volop nacht. Al de gezichten, nauw op de hoekige kanten verlicht, zijn naar één punt gericht... Dààr verschijnt Melchior Quarteer, bleek, met open, vranken blik, zonder uitdaging, maar ook zonder deemoed, met de folteringen in het hart, maar de kalmte op het gelaat, vernederd in zijn trots, gehoord in zijn overtuiging, miskend in al zijn ijver en zelfopoffering, maar sterk in zijn onschuld, mannelijk in het ongeluk, zonder schaamte of vertwijfeling voor de priemende blikken zijner wapenbroeders, bij velen van wie hij het woord « verrader » op de lippen leest.

Hij is blootshoofds en zijn handen zijn op den rug vastgebonden. Quarteer is sterk als een stier, dat weten allen, dat heeft menige Sanskulot ondervonden. Hij is opbruisend van bloed en onder den hoon zou hij wel eens kunnen opspringen, en wee dan zijn beleedigers.

De schaar patriotten gaat voor hem open. Hij treedt voor zijne rechters en groet hen met een kouden hoofdknik. Rollier is bewogen ; hij voelt dat er iets klemt in zijn keel en wijst daarom met de hand den stoel aan, zonder iets te zeggen. Er volgt een drukkende stilte in de zaal.

— Melchior Quarteer, spreekt Rollier eindelijk, uw wapenbroeders, die onder uw bevel hebben gestaan, beschuldigen u van onbevoegdheid, erger, nog, van hoogverraad.

— En gelooft gij daaraan, Rollier ? Kent gij mij dan niet beter ?

Die woorden brengen een pijnlijken indruk teweeg op den voorzitter der vierschaar.

— Ik heb hier mijn persoonlijke meening nog niet uit te spreken, Melchior Quarteer. Er is eene zware beschuldiging tegen u ingebracht ; het leger eischt een vierschaar om uw gedrag in het volle licht te stellen ; ik hoop, ik vertrouw er op, dat gij uwe onplichtigheid zult kunnen bewijzen... Ik vergeet de banden van vriendschap en broederlijkheid, die er tusschen ons bestaan, om alleen uw onpartijdig rechter te zijn.

— Waarvan beschuldigt men mij ? Ik ben bereid te antwoorden.

— In den nacht van den 20n tot den 21n zijt gij aan het

(1) Augustin Thys, « De Belgische Conscripts ».

Tolhuys, tusschen Niel en Schelle, aan het hoofd van ongeveer 100 man, den Rupel overgestoken. Is dit zoo?

— Ja.

— Gij zijt handgemeen geweest met de dragonders. Eerst scheen de zegepraal uwe troepen te begunstigen, doch eindelijk moest gij voor de overmacht wijken.

— Ja, voor de overmacht, generaal... Is wijken in zulke omstandigheden een verraad?

— Onderbreek mij niet, Quarteer. Tot zoover is uw gedrag onberispelijk. Hier echter, van dit oogenblik af, worden er beschuldigingen tegen u opgestapeld. Na de wijk te hebben genomen, beweert men dat gij niets gedaan hebt om de verdediging in te richten, dat zij u geheel onverschillig toonde en onbezorgd voor het lot der patriotten, die onder uw bevel stonden, en die vruchteloos bij u kwamen vragen wat er gedaan moest worden. Gij gingt onbekommerd langs den Rupel wandelen. Uw gedrag was dien dag — den 21n October — zoo zonderling, dat toen reeds achter uw rug het woord « verrader » werd uitgesproken. Men is u op den voet gevolgd, want men vreesde dat gij tot den vijand zoudt overgaan. Zoo luidt dit verslag, dat hier vóór mij ligt, en geteekend is door tien patriotten, allen eerbare en geloofwaardige personen. Wat hebt gij daartegen in te brengen?

Middelkerwijl Rollier sprak, was er een pijnlijke uitdrukking op het gelaat van den betichte verschenen.

In de gevangenis had hij over zijn gedrag nagedacht, en daad voor daad aan het strengste onderzoek onderworpen. Hij had niets gevonden, waarover hij behoefde te beven en beschaamd te zijn.

En nu kwam men de ontmoediging en vertwijfeling van een minuut, voortspruitende uit zijne groote liefde tot het vaderland, hem ten laste leggen!

Ja, op zeker oogenblik, na de nederlaag, zag hij den toestand zoo donker in, dat hij er aan dacht een einde te maken aan zijn leven, en hij was nu de gemoedsstemming nabij berouw te gevoelen, zijn noodlottig besluit niet te hebben uitgevoerd.

— Wat is er nog te mijnen laste? vroeg hij met droeve kalmte.

— Hebt gij iets te antwoorden op deze beschuldiging?

Vrank blik Melchior Quarteer beurtelings zijn rechters: Rollier, Van Camp, Nees en de anderen in de oogen.

Vervolgens vraagt hij kalm:

— Wat wilt gij, dat ik daarop antwoord?

— Is het feit waar? vraagt Nees.

— Ja en neen.

Er loopt een gemompel van beschuldiging door de zaal. Ja en neen! Dus een halve bekentenis, een uitvlucht, een verdraaiing.

Het antwoord verwekt een ongunstige stemming.

De onverbiddelijke Nees fronsde de wenkbrauwen.

— Ja en neen, zegt hij met luide stem, dat is geen antwoord voor een Vlaming, voor een aanvroeder der patriotten, dat is de spreekwijze van een lafbek, die zich plichtig voelt en niet kortaf « ja » bekenen durft.

Onder den striemenden hoon van het woord lafbek sprong Melchior Quarteer van zijn stoel op. Gelukkig zijn diens handen op den rug gebonden, en kunnen de twee geleiders hem wederom doen zitten, of de beschuldigde zou naar de vierschaar gevlogen zijn.

Zijn driertheid vermeerdert nog de ongunstige stemming in deze zaak, beneemt den armen man een gedeelte van zijn geestvermogens en verzwakt zijn verdediging.

In een stortvloed van woorden, van hordende, onsamenhangende zinnen weerlegt hij de beschuldiging.

— Ja en neen!... Het feit is waar; hij werd verslagen; hij was een ommezien mismoedig; zijn geest was verbijsd door overmaat van ongeluk, omdat hij zijn land zoo innig bemint, omdat hij den vijand zoo diep haat en weet dat hij overwinnaar is. Maar nooit sloop de gedachte aan verraad in zijn brein... Of weet men dat niet van hem?

Rollier, met zijn schranderen geest, Van Camp, met zijn zielekennis, Apers en Sierrens, die Melchior boven alle verdenkende weten, allen beseffen de onschuld van den ongelukkige in dit feit, maar Nees, met zijn argwaan koesterenden geest, zijn dwependen haat en zijn eng, beperkt verstand, Nees vindt de uitlegging niet klaar genoeg; over-

gens, hij, natuurmensch, kan de ingewikkelde gemoedsstemming van Quarteer niet begrijpen, en men leest op zijn gelaat dat hij niet voldaan is met de gegeven uitleggingen.

Denzelfden indruk ondergaan de mannen, die zich in de waardkamer bevinden. Ook zij kennen alleen den eenvoudigen, natuurlijke afloop en begrijpen niet, dat de ziel verwikkeld kan wezen, dat één aandoening geest en lichaam overheerschen kan.

— De tweede grief, tegen u ingebracht, is medeplichtigheid aan baanstrooperij en diefstal, vervolgt Rollier.

— Baanstrooperij en diefstal! hernam de gewezen vrederechter. En een patriot, Rollier zelf, werpt mij dit scheldwoord toe! Dieven en baanstroopers zijn wij allen voor de Sanskulotten, die ons overigens nooit anders dan met den naam van brigands bestempelden. Ik ben er fier op een brigand te wezen, en beschouw dien naam als een eeretitel.

Die woorden brachten de boeren in een gunstige stemming.

— Niet in dien zin, sprak Rollier, gebruikte ik het woord. Ik bedoel een feit van bandietterij, het Vlaamsche leger onwaardig.

— Welk feit?

— Het betreft burger Nadreau, den kantonalen secretaris van Willebroeck en bijzonderen commissaris tot het invorderen der belastingen in de kantons Willebroeck en Bornhem...

— En een der hevigste verdrukkers van ons vaderland, voegde Melchior Quarteer er bij.

— Inderdaad, Quarteer, doch dit zou uw gedrag niet verontschuldigen, indien ge werkelijk plichtig waart.

— Plichtig, waaraan?

— Ziehier de klacht; ik lees die, zooals ze in het verslag voorkomt:

« Toen burger Nadreau het vertrek der troepen vernam, » begaf hij zich aanstonds naar Willebroeck, om de registers » van den burgerlijken stand te redden, met de andere pa- » pieren, welke hij als secretaris van het kanton in zijn bezit » had.

» Van alle kanten zich omringd ziende door de patriot- » ten, sloeg hij den weg naar Mechelen in, maar werd op » een kwartuurs afstand van deze plaats aangehouden door » 40 of 50 patriotten, die van Heffen kwamen.

» Hij werd naar Boom teruggevoerd en men ontnam hem » 528 frank, zijn gouden uurwerk, ter waarde van 192 frank, » een paar pistolen van 72 frank, en een blauwen mantel » van 108 frank, zijnde een gezamenlijk bedrag van onge- » veer 900 frank ».

— Gij, Melchior Quarteer, generaal der patriotten, wordt beschuldigd van medeplichtigheid aan dien diefstal.

— Op den dag, dat die van Heffen die betreurenswaardige feiten begingen, was ik te Boom. Ook die beschuldiging vervalt dus.

— Gij begrijpt mij niet goed, Quarteer. Gij waart werkelijk te Boom. Maar de beschuldiging verwijt u de plichtigen niet gestraft en hun den buit overgelaten te hebben. Is dat waar?

— De buit was verdeeld en verweg verteerd. Ik heb de jongens van Heffen berispt, zelfs in strenge bewoordingen; ik heb hun doen uitschijnen dat de vaderlandsche zaak door zulke daden niet mocht worden bezoedeld, dat onze strijd onverbiddelijk, op leven en dood gevoerd wordt, doch plunderen en rooven onwettig is. Ja, ik beken, dat ik den moed niet had de schuldigen te straffen. Hoe! De Sanskulot heeft hun alles, hun goed, hun have, hun vrijheid ontnomen; de Franschman heeft hier sinds jaren vermoord en gestolen en wij, Vlamingen, zouden onze wapenbroeders moeten straffen, omdat ze een dier schelmen zijn geroofden buit ontnamen? Ik had, tot genoeg van dien landverrader Nadreau, die jongens moeten treffen, die het zich als een recht aannematigen, den vijand te behandelen, gelijk zij zelven door hem behandeld werden? Neen, Rollier, dat heb ik niet gedaan en zoo ik daardoor de strengheid dezer vierschaar verdien, welnu, dan zal ik boeten, omdat ik het recht van den Sanskulot niet genoeg heb gehandhaafd, omdat ik te lankmoedig geweest ben voor den Vlaming.

Deze beschuldiging deed Melchior meer goed dan kwaad.

De boeren mompelden: « Hij heeft gelijk », en Philips Nees zei luid:

— Ik wou dat al onze jongens deden zooals die van Hef-
fen, de Franschen zouden het hier gauw beu zijn.

Rollier echter onderbrak hem en hernam :

— Ik verontschuldigd in deze omstandigheden de zwakheid
van Melchior Quarteer, doch krachtdadig kom ik op tegen
degenen, die deze baanstrooperij goedkeuren. De steden
blijven lauw, terwijl integendeel het vuur van den opstand
woedt over het platte land. Waarom? Omdat men de pa-
triotten heeft afgeschilderd als een hoop havelooze bandie-
ten, op roof en buit azend. Ten koste van alles moet die
valsche aantijging door de feiten worden gelogenstraft, doch
plunderingen, als die, waarvan Nadreau het slachtoffer is
geweest, zijn niet geschikt om aan die smadende geruchten
een einde te maken. Doch ik kom tot de hoofdbeschuldiging
tegen Melchior Quarteer. Ik beschouw ze minder gegrond
nog dan de vorige, juist doordien ze van zulken ernstigen
aard is en aan hoogverraad doet denken.

Rollier lei de feiten bloot, welke te Boom plaats hadden,
en die onze lezers kennen.

Zij weten dat Melchior Quarteer zich ten volle van zijn
plicht had gekweten en dat alleen de snoodheid van enkelen
en het ongeluk der patriotten zulke beschuldiging konden
doen veld winnen.

Gedurende de lezing van het verslag was het weêr plech-
tig stil in de waardkamer en viel er opnieuw een onheil-
spellende somberheid op de bruinroode gezichten der boe-
ren te lezen.

Quarteer luisterde naar die vreeselijke beschuldiging met
een kalmte, die aan onverschilligheid grensde. Het was of
er van hem geen spraak was, en nochtans werd hij daar be-
ticht zijn wapenbroeders in een hinderlaag te hebben ge-
leid, ten bate van den Franschman, en uit lafheid en bere-
kening den strijd te zijn ontvlucht.

Doodsche stilte volgde op de lezing.

Nees zat Quarteer weder met zijn vorige grimmigheid te
bekijken, en de boeren rekten hun halzen, om het gelaat
van den Boomschen aanvoerder te beschouwen.

— Quarteer, sprak Rollier, wat hebt ge op die verschrik-
kelijke beschuldiging te antwoorden?

Allen dachten dat de betichte in blakende verontwaardig-
ing opspringen en met driftige woorden de hem ten laste
gelegde feiten loochenen zou.

De sekonden gingen voorbij op het getiktak van het uur-
werk aan den muur...

Het heeft den schijn dat ieder der aanwezigen een steen
op het hart voelt drukken.

Er is één minuut — een eeuwigheid — verstreken...

Quarteer zwijgt.

De haard knettert, men hoort het brandhout inzakken en
de asch vallen...

Akelig flikkeren er vlammen tegen wand en zoldering.

— Quarteer!

Het is of Rollier's stem stikt in zijn keel.

— Melchior Quarteer, wat hebt gij te antwoorden?

Kort, koud en kalm klinkt het :

— Niets!

Er loopt een gemompel door de zaal, een schuivend ge-
luid van voeten kondigt het naderend onweder aan... Rol-
lier staart verwonderd, ontzet, op zijn gezelschap, op zijn vriend.

Wat beteekent die houding?

Hoe moet hij die stilzwijgendheid uitleggen?

Is dat Melchior Quarteer, die daar straks opbonsde onder
de beschuldiging?

— Hebt gij niets te antwoorden, Melchior Quarteer?

— Neen.

Is het een bekentenis van schuld?

De vrederechter beurt het hoofd op en staart Rollier vlak
in de oogen.

— En gij, mijn vriend, zegt hij, richt die vraag tot mij?

— Hier ben ik uw vriend, noch uw vijand, Quarteer, doch
uw rechter. Uw stilzwijgendheid is meer dan zonderling.
Of weigert gij de vierschaar te erkennen? Spreek, want uw
hoofd staat op het spel.

Die laatste woorden verwekten een diepe opschudding.

Het beeld van den dood, waar het ook verschijnt, veroor-
zaakt altijd een zekere plechtigheid.

Melchior staat op, met de kloeke handen op den rug ge-
bonden.

Zijn stem klinkt beraden en rustig :

— Rollier, indien men u beschuldigde van hoogverraad,
zoudt gij antwoorden?

— Ja, indien er een schijn van waarheid in de beschuldi-
ging lag.

Na een poos stilte, klinkt het langzaam en dof :

— Is er een schijn van waarheid in deze beschuldiging?

— Ja.

— Ook voor u, Rollier?

In de ziel van den man wordt er zichtbaar een strijd ge-
voerd. Zegt hij « neen », — zooals zijn overtuiging is — dan
barst het onweder in de zaal los, dan voelt hij zich onmach-
tig zijn vriend te redden; hij bemerkt het wel aan de on-
heilspellende blikken van Nees, aan het gefonkel der tal-
rijke oogen, die naar den betichte staren.

Zegt hij « ja », dan, hij weet het, treft hij den vriend met
dappere ziel en edele inborst, dieper dan het moordend
staal vermogen zou.

Hij zou kunnen antwoorden, dat zijn gedachte niet ge-
vormd is, dat hij wacht naar de wederlegging, dat het den
betichte niet betaamt den rechter te ondervragen, doch dit
alles is slechts een omweg naar het woord « ja », en hij wil
Melchior doen spreken in het vuur der verontwaardiging, hij
wil een zweeps slag geven, opdat hij steigeren zou als een
wild paard en zijne belasteraars verguizen.

Zijn harte breekt er van, doch hij antwoordt :

— Ja.

Een schok doortrilt de ledematen van den ongelukkigen
miskenden vaderlander en er rollen twee tranen over zijne
bruine wangen.

— Ik zal spreken, zegt hij na een oogenblik wachten, en
ik zal mij verdedigen. Ik vrees echter den dood niet, hij zou
mij welkom wezen, want, als men alles opgeoffert, alles
veel gehad heeft voor het vaderland, als men honderdmaal
zijn leven voor eene zaak prijs gegeven, als men goed en
erf voor haar heeft verloren, en dan voor een verrader wor-
den aangezien door hen, die aan uwe zijde streden, die bij
de minste verdenking voor u in de bres moesten springen,
dat is veel erger dan de dood. Ik zal mij verdedigen, hoe-
wel ik den dood wensch, maar den eervollen dood op het
slagveld, en niet dien van den vuigen verrader, welken men
als een razend dier afmaakt en wiens kreng met verachting
in de mestvaal gedolven wordt. Daarom zal ik spreken.

Met vuur en overtuigingskracht begon Melchior de be-
schuldiging te weerleggen.

Had hij het vaandel van het oproer niet het eerst ont-
vouwd? Welk belang kon hij hebben bij verraad? Was hij
niet bij voorbaat ter dood veroordeeld, indien hij ooit de
Sanskulotten in handen viel?

Punt voor punt hervatte hij de feiten en lei zijn handel-
wijze uit. Naarmate hij verder sprak, herwon hij meer en
meer de sympathie.

Nees echter bleef den man norsch en wantrouwig aankij-
ken. Van tijd tot tijd schudde hij het hoofd, als om de over-
tuiging af te weren, die van Quarteer in hem overging.

Toen Melchior eindelijk had uitgelegd waarom hij zich bij
zijn manschappen op de Grootte Markt, vóór de kerk, was
komen voegen, kon hij het niet meer uithouden en riep :

— Ik word van lafheid beschuldigd! Maar overal en altijd
heb ik in de eerste rangen gestreden. Er zijn er uit het
bloedbad ontsnapt, die dit kunnen getuigen.

Ja, dat moeten al de patriotten beken. De mannen
klopten in hun handen, het pleit was gewonnen. Rollier
stond op en sprak op ernstigen toon :

— Ongeluk en rampspoed zijn geen misdaad. Tot hiertoe
bleef de dwingeland steeds meester in ons Vlaanderen;
geven wij hem het schouwspel niet van broedertwist. Laat
ons vereenigd blijven en weldra zullen wij, hoop ik, den
Sanskulot van onzen bodem hebben verjaagd. Melchior
Quarteer, kapitein in het patriottenleger, valsch van hoog-
verraad beschuldigd, wordt vrij gesproken.

Het groote gedeelte der boeren juichte de uitspraak toe
en riep : « Leve Quarteer ! » Op hetzelfde oogenblik ont-
stond er buiten een rumoer als van een aansnellende groep
mensen.

Eerst hoorde men verwarde stemmen, doch weldra on-
derscheidde men duidelijk de wraakroepende kreten van :

« Weg met den verrader ! Ter dood ! Den kogel voor den verkochte ! Den Judas aan de galg ! »

— Wat beteekent dat ? vroeg Rollier bitstig en hij baande zich reeds een weg door het volk, toen de deur woest, wild werd opengeworpen.

De Rosse en Tist Driessens verschenen in de opening der deur, door een vijftigtal mannen gevolgd.

— Wat wilt ge ? vroeg Rollier.

— Het leven van den verrader ! Van Melchior Quarteer !

— Melchior Quarteer werd valsch beschuldigd, en is door al de aanwezigen vrijgesproken.

Een gemompel, dat spoedig tot een dreigend gejoel en scheldwoorden overging, volgde op die verklaring.

— Quarteer heeft ons verkocht ! jankte Tist Driessens... Maar men mag hier niet spreken...

— Gij moogt hier spreken, maar gij hebt het recht niet, iemand te beschuldigen zonder bewijzen.

— Die heb ik !

— Waarom zijt gij dan niet voor de rechtbank verschenen ?

— Omdat gij het allemaal eens zijt, vervolgde Driessens.

— Ja, ja ! hilde de opgehitste troep.

Rollier bemerkte wel dat redeneeren hier overbodig zou wezen. Hij poogde nochtans te spreken, maar werd overschreeuwd.

Dit was de grootste droefheid, die hij tot hertoe had ondergaan. Er rolden twee tranen over zijn wangen ; hij begreep dat de vrijheidszaak verloren was. Men stelde niet langer vertrouwen in de anvoerders ; de tucht was ondermijnd en ongeluk en laster hadden de zwakke hoofden dier ruwe mannen beneveld. Hij wilde dit tooneel, dat zijn hart verscheurde, zoo kort mogelijk maken en door een krachtadige handeling de geesten treffen. Met forschen greep vatte hij den Kromme bij den schouder en rukte hem binnen.

— Dat men dezen schurk, die met zijn lastertong oneenigheid wil zaaien, opsluite, beval hij den twee mannen, die Quarteer tot hertoe hadden bewaakt. Morgen zal de krijgsraad voor hem vergaderen.

En, zich tot Quarter wendend en hem zijn arm aanbiedend, vervolgde hij :

— Kom, goede vriend, de laster kan uwe edele ziel niet bezwadden ; kom en laat ons voortgaan voor onze heilige rechten te strijden. Tot dusverre lachte de fortuin u niet tegen, misschien zult gij ons spoedig tot de zegepraal leiden.

Doch de moedige man schudde treurig het hoofd.

— Neen, sprak hij, ik zal niet langer aanvoerder blijven. Ik zal in uw gelederen strijden als eenvoudig soldaat. Een hoofdman moet het vertrouwen bezitten van al degenen, die onder zijn bevelen staan. Ik voel wel dat ik het vertrouwen verloren heb. Bij de eerste nederlaag zou men mij opnieuw betichten ; elk mijner daden zou besproken en slecht uitgelegd worden. Een overste moet naar zijn geweten kunnen handelen, zonder aan een onderzoek van zijn leger bloot te staan. Hier is mijn plaats niet meer, ik vertrek. Ik ga onze vrienden in de Kempen opzoeken. Van Gansen en Corbeels zijn ginder handgemeen met den Sanskulot en daar ook zal ik onze zaak kunnen dienen.

En met ontroering in de stem, vervolgde hij :

— Mijn vrienden, degene die mij hun vertrouwen bleven schenken in deze zware beproeving, zeg ik met hartzeer vaarwel. Dankbaar zal ik aan hen denken tot mijn laatsten stond. Hun, die aan mijne oprechtheid twijfelden, zal ik weldra bewijzen dat ik geen verbond heb gesloten met de vijandelijke kogels, en dat ze ook den weg naar mijne borst kunnen vinden.

Quarteer drukte Rollier en die rond hem stonden, de hand. Men trachtte hem tegen te houden, doch hij brak al de aangewende pogingen tot overreding af.

— Een man, een woord, vrienden, sprak hij, ik vertrek.

De wegen zijn onveilig, merkte men op.

— Mijn leven zal dan toch niet nutteloos opgeofferd zijn, was het antwoord, want ik zal het duur verkoopen.

— Gij hebt geen wapens, zei Philips Nees, ziehier mijn twee pistolen. Dat God u beware en u levend terug brenge.

— Neen, vrienden, vaarwel. Ik voel dat ik u niet meer zal wederzien.

En naar den onderpastoor Van Camp gaande, verzocht hij hem :

— Vader, geef mij uw zegen.

Het was een roerend schouwspel, den dapperen Quarteer te zien neerknielen voor zijn strijdmakker.

Deze richtte de oogen ten hemel, hief de rechterhand op en sprak :

— God zegene u, trouwe vriend. Zij, die sterven voor altaar en kerk, zijn martelaars. Uw God zal u beschermen en u versterken, indien hij uw bloed tot zoenoffer vraagt.

En hij maakte het teeken des kruises boven het hoofd van den armen Quarteer.

Deze stond op en het kostte hem moeite de tranen terug te dringen, die in zijn oogen opwelden.

Twintig handen werden hem toegestoken en uit aller mond klonk het :

— Tot wederziens !

— Neen, vaarwel, hernam Quarteer, die het besef scheen te hebben van zijn naderend einde.

Met een laatste beweging der hand wuifde hij zijne strijdmakkers een afscheidsgroet tegen. Daarop trad hij snel naar buiten en verdween in den donkeren nacht.

Dit plotseling en onverwacht vertrek bracht een algemeene treurnis in de zaal ; het was alsof een ijzeren band het hart der patriotten omprangde. Alle haat was gevallen. Nu zag men klaar de dwaling in, nu betreurde men den dapperen aanvoerder.

— Die stapt naar den dood, fluisterde Nees somber.

Helaas, hij wist niet dat zijn voorspelling zoo spoedig zou verwezenlijkt worden. Rollier was nog meer terneergedrukt dan de overigen. Wat heden met Quarteer gebeurde, kon morgen zijn lot wezen. Reeds had hij het gevoeld ; er was geen tucht onder zijn manschappen en men was niet gehard tegen rampspoeden. Ook de laster had reeds het hoofd opgestoken, zooals de slang doet boven het mos. Maar hij verachtte dit vuige wapen ; hij meende te hoog te staan, dan dat het hem treffen kon.

Daar begon iemand te kermen :

— Generaal, ik ben onschuldig !... Ik zweer het bij God en Zijne heiligen !... Ik heb niets gedaan, generaal ! Oei, oei !... wat doen die koorden pijn ! laat mij toch gaan... ik ben mis geweest gelijk zoovele anderen. Neen, Quarteer was een braaf man, maar ze zeiden allen het tegendeel. Ik heb mij ook laten misleiden... Moet ik nu boeten voor de anderen?... Waarom word ik gekneveld?... Ja, ja, omdat ik een arme sukkelaar, een arme kreupele ben, van iedereen verstooten en veracht !... Iedereen schopt en duwt mij... Ik kan me niet verdedigen... en nu moet ik het voor allemaal vergelden !... Wat ben ik ongelukkig !...

Rollier wierp een blik vol verachting op den Kromme die, met de handen op den rug gebonden, tusschen twee boeren gevangen was. Wat ging er in de ziel van Rollier om ? Had hij medelijden met dit monster ? Vond hij dien afschuwelijken nieteling te laag en te klein om hem te vermorzelen ? Wilde de leeuw het kruipdier niet vertrappen ? Hij wendde zich tot de twee patriotten en beval :

— Laat den schelm loopen.

De boeien vielen en hinkend en boosaardig lachend, begon Tist Driessens rond te springen.

— Dank u, generaal, dank u ! Gij zijt een rechtvaardig man, hi, hi, hi ! Gij zijt...

— Indien ik u morgen hier nog aantref, laat ik u hangen, onderbrak Rollier hem. Ik beveel u onmiddellijk het Boerenleger te verlaten. Begrepen ?

— Ja, ja, generaal... hi, hi, hi !

— En dat ik u nooit meer ontmoete !

— Geen nood, hi, hi ! Hangen ! Dank u ! Ziet ge, generaal, al heeft men maar een misvormd en knokelig lijf... men is er toch aan gehecht, hi, hi !... Ik ben weg !

Melchior Quarteer was met gloeiende slapen, klam voorhoofd en bonzend hart buiten gekomen. Er lag als een nevel om zijn hersens, hij kon niet denken, hij was gelijk een slaapwandelaar, die onbewust handelde. Zóó snelde hij voort door den nacht. De zeldzaam verlichte ruiten waren voor hem brandende oogen van vervaarlijke monsters, die hem begluurden en huizen en boomen kregen fantastische vormen. Waar ging hij heen ? Hij wist het niet, hij dacht er zelfs niet aan. Alleen had hij het onberedeneerd besef, iets als het instinkt van het dier, dat hij het leven achter zich liet, dat de nacht, waarin hij dieper en dieper doordrong, de weg was naar den dood. Terugkeeren ! Hij kon niet ; een macht

buiten hem dreef hem voort; als de wandelende Jood hoorde hij het verschrikkelijk als bazuinengeschal van het laatste Oordeel, in de ooren klinken:

— Ga! Ga! Altijd voorwaarts! Vooruit naar den afgrond! Vooruit, naar de onbekende eeuwigheid!

En de duisternis werd dikker en dikker. Het scheen hem toe dat zij log, loodzwaar op zijne schouders drukte. Hij gevoelde den nacht als een tastbaar lichaam; er was spier- en zenuwkracht noodig, om er door te dringen, en gelijk Jacob tegen den engel, zoo worstelde hij tegen de onvatbare schim van het donker. Wolken welfden woelig het zwerk. Van tijd tot tijd straalde er uit de afgronden der hemelkolken, tusschen twee dampgevaarten heen, een lijkachtig bleek geglim op aarde neder. Dan werd het veld bewolkt met schimmen, wanstaltig en dreigend, en het bladerloos getak der oude boomen geleeke op de smeekende armen van zwijgende reuzen naar de maanschijf, naar de doodslamp uitgestrekt. En in den wind jammerden stemmen en klaagliederen.

Melchior rilde.

Was dat de dood? Moest hij nog komen en dwaalde hij reeds rond in de schimmenwereld? Nog meer ondoordringbaar werd de duisternis; hij voelde zich bezwijken in den strijd. Langzaam zakte de kille loomheid, die zijn geest omknelde, over geheel zijn lichaam neder. Zij beklemde zijn borst en maakte de ademhaling moeilijk en fluitend. De ongelukkige man poogde den arm op te heffen, om de koude zweetdruppels van zijn blakend voorhoofd te wisschen, doch hij kon hem niet meer omhoog krijgen... Zoo de ziel-togende, die met de hand een laatste teeken van vaarwel wil geven, maar ze machteloos moet laten neervallen. Zijn knieën knikken, zijn voeten struikelen door modder en plas-sen...

Het bonsde tegen den grond... Melchior's strompelende fatale schim is van de baan verdwenen en als een donkere slang kronkelt de eenzame weg boschwaarts, in de vale glanzende van maan... Waar is hij gebleven, de fiere, heldhaftige aanvoerder der Vlamingen, die met bezieland hart en onversaagden moed door de gelederen van den landverdrucker heendrong? Heeft een afgrond hem verzwolgen... of liever, tilden hemelgeesten den brave op?... Daar komt iemand pijnlijk overeind... Het is Melchior Quarteer, die vuil en beslijkt, met onvaste stappen voortwankelt op den doorweekten, slibberigen grond. Hij wil, neen, hij moet verder, dàr zal hij nog de eindverlossing niet vinden.

De weldadige dood weigert dikwijls geruimen tijd, vooral eer het lijdend menschenkind in de eeuwige rust op te nemen. Tweemaal struikelt hij nog en telkens duurt het langer voor het afgematte lichaam zich overeind worstelt.

Daar is hij langs den glooienden weg den boschkant genaderd... Geheel zijn wezen verdooft, de laatste sprankel van besef en bewustzijn verzwind; zijn blik wordt strak, koortsig-vlammend, onzeglijk droef... Maar vóór hem rijst plots het teeken der verlossing... In de blanke reinheid van het maan geglim staat een kruis... het Steenen Kruis.

Dàr hebben de Vlamingen, onder kommando van Rollier, hun dankbetuigingen gericht tot God na hunne eerste overwinning op de Sanskulotten... Dàr sprak een priester kracht, vertrouwen en volharding in de harten der helden, nadat zij hun makker Meving hadden verlost; dàr smeekte een priester den zegen des hemels over de Boeren af; dàr bad hij voor Vlaanderen en voor de vrijheid...

En die priester heette Quarteer!

En dàr, op diezelfde plaats, lag nu het eigen bloed zijner moeder... het kind uit den eigen schoot... Melchior blikte naar het kruis en voelde een nieuwe kracht in zich. Hij zeeg op de knieën en fluisterde:

— Heere, hebt gij mij verlaten? Heere, roep me bij u, o Heer, en laat mijn leven een zoenoffer voor Vlaanderen zijn!

* * *

De heethoofden van het patriottenleger hadden morrend de afspanning de Arend verlaten. We zeggen: de heethoofden, maar 't woord is slecht gekozen. Een heethoofd kan een edelmoedig dweper, een droomer wezen, die de verzenlijking van zijn ideaal beoogt, iemand, die bewonderenswaardig is in zijn overdrevenheid, die niet redeneert, die geen rekening houdt met de omstandigheden, die onzinnig

met het hoofd tegen den muur stormt, om hem in te loopen, die zijn eigen schedel in die ijdele poging verbrijzelt, maar tot den laatsten snik halsstarrig zijn doel nastreeft... Dege-nen, van wie wij hier spreken en die men overal aantreft waar vele personen bijeen zijn, vormden dit gedeelte van het boerenleger.

De mensch, op zich zelf genomen, is gewoonlijk veel beter dan de massa. Het schijnt soms een slinking van al de goede hoedanigheden, terwijl al de kwade zich verbinden tot domme, blinde, dwaze kracht.

Elk leger heeft moedwilligen, onverstandigen, ontevreden-nen, mannen, door arg- of eigenwaan, door ijverzucht of wrevel beheerscht, en samen vormen die als 't ware een kruisvat van tuchteloosheid en opstand, en één vonk is dik-wijls voldoende om het te doen ontbranden, om het te doen losbarsten als een bom, die allen goeden wil in 't rond vernielt.

Dit element is gevaarlijk en laat zich door opruiers, twist-zoekers en roervinken in beweging brengen. En zulke man-nen waren nu in eene kleine herberg, *In de Brug* genaamd, vergaderd. De glazen werden rondgedragen en druk gele-digd.

— Quarteer is een verrader! riep er een.

— Waarom laat men hem dan los?

— Waarom? Ja, waarom? Vraag dit aan Rollier.

— Rollier is niet beter dan de anderen, allemaal voor dat!...

En de man die het zei, sloeg op zijn zak.

— Dat geloof ik niet, antwoordde er een, flauwtjes tegen die aantijging opkomend.

De kerel haalde de schouders op, alsof hij groote deernis gevoelde met de kortzichtigheid zijner vrienden. Hij nam een glas, dronk het traag ledig en bestelde een ander. Ver-volgens bleef hij naar de zwartberookte balken der zolde-ring blikken, tot dat iemand de vraag hernieuwde.

— Waarom laat Rollier hem los?

— Omdat Melchior veel weet, omdat de schelm zou spre-ken, en dit zou een verschrikkelijke onthulling voor al de andere hoofden zijn. En daarom durft hij Quarteer niet tot den kogel veroordeelen. Als nu het ergste van alles maar niet gebeurt!

— Het ergste? En wat is dat?

— Dat men den verrader op vrije voeten stelt en uit het kamp laat vertrekken; hij kon dan zijn Judaswerk voort-zetten en ons geheel aan den vijand overleveren.

— Rollier zal hem wel laten bewaken.

— 't Is te hopen, maar ik vrees...

Op dit oogenblik ging de deur open. Er ging een gejuich onder de aanwezigen op...

— Leve Tist! Leve de Kromme! klonk het.

Driessens hinkte binnen en bezag den kring van zijn aan-hangers met zijn valschen, sluwen blik.

— Weet gij het nieuws? vroeg hij.

— Dat men u naar het pierenland wilde zenden? vroeg een der aanwezigen lachend.

— Ik ben ernstig, zei de Kromme, want er is iets ernstigs op handen.

— Wat dan?

— Men is bezig ons allemaal op te ruimen.

En, met het uitwerksel van een onverwachten donderslag klonk het:

— Quarteer, Melchior Quarteer heeft het kamp verlaten.

Als één man sprongen al de aanwezigen op. Met gefrons-te wenkbrauwen en gebalde vuisten staarden zij den kreu-pele aan:

— Het kamp verlaten? herhaalde de ruigharige.

— Ja.

— Langs waar is hij gegaan?

— Den weg naar Boom op.

— Bij den droes, hij zal niet ver loopen.

De kerel wilde de deur uitsnellen, doch Driessens hield hem tegen.

— Laat ons samen gaan, zeide hij.

— Ja, ja, samen! riepen allen. Ter dood met den verra-der!...

De woestelingen stormden naar buiten, doch, daar zij uit het licht kwamen in den pikdonkeren nacht, stuitte dit hun-ne vaart.

Op vier stappen ! kommandeerde de Kromme. (bl. 69).

— Ik zie geen steek voor mijne oogen, klonk het.

— Ik evenmin.

— Komt, vrienden, ik zal u leiden, riep de Kromme, volgt het licht dezer lantaarn maar.

De mannen gaven elkander de hand tot dat hunne oogen aan de duisternis gewoon waren en de maan den weg verlichtte. Driessens hinkte met den Ruige voorop. Allen zwegen, maar hun blinde haat prikkelde den bloeddorst in hun harten. Als roofdieren zag men het troepje over het naakte veld sluipen. Van tijd tot tijd gaf de schijn der maan een koude flikkering aan het staal der geweren.

— Vrienden, vooruit !... Daar is Melchior Quarteer ! riep de Kromme.

En hij sprong het eerst de gracht over, gevolgd door de boeren. Weldra was hij het *Steenen Kruis* genaderd, aan wiens voet een menschelijke gestalte lag uitgestrekt. Tist hief zijn lantaarn boven den ongelukkige en riep zegevierend :

— Hoerah, jongens, wij hebben hem !

Allen sprongen vooruit en zagen inderdaad Melchior Quarteer, bleek en als levenloos, op den grond uitgestrekt.

— Hij is dronken !

— Hij veinst te slapen, de lafaard !

— Ja, hij speelt komedie, voegde de Ruige er bij en hij schudde den aanvoerder der patriotten ruw bij den schou-

der.

Melchior Quarteer opende verbaasd de oogen. Misschien had een zachte droom zijn lijden gesust en schrikte hij wakker uit de rozige begoocheling in de akelige werkelijkheid. Een opflikkering verhelderde zijn geest en versterkte hem.

— Wat wilt gij ? vroeg hij en richtte zich op.

Doodsbleek was zijn gelaat in het maangeglim en koortsig gloeiden zijne oogen. De Kromme naderde hem met duivelsche vreugde en hoonend gegrinnik.

— Ha, ha, ha, meester Melchior, gij meent ons te gaan verkoopen ! Wij zullen u dat anders leeren !... Hi, hi, hi !... Uw overmoed schijnt gevallen, gij beeft gelijk een vrouw, lafaard !

— Waar gingt gij heen ? vroeg hem de Ruige.

— Ik ga mijn weg.

— Naar Boom, niet waar ? Naar Boom, waar de Sanskulot meester is, om er den prijs van uw verraad te gaan optrekken. Vrienden, gedenkt uw eed... Is Melchior Quarteer buiten het kamp ?

— Ja, ja !

— Welke straf ?

— Den dood ! klonk het uit aller mond.

— Bindt hem dan aan het Kruis ! grinnikte de Kromme.

— Mij binden ! riep Quarteer, een pistool uit zijn gordel grijpend. Wee hem, die mij aanraakt.

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

Volledig verhaal over den
Heldenstrijd der Boeren

in

1798

L. OPDEBEEK - UITGEVER - ANTWERPEN

Lodewijk van Laeken

DE BOERENKRIJG

VOLLEDIG VERHAAL OVER DEN

HELDENSTRIJD DER BOEREN

IN

1798

L. Opdebeek = Uitgever = Antwerpen